

Romi na području Savske banovine u popisu stanovništva iz 1931. i 1948. godine

Alen Tahiri

UDK 314:323.1(497.1)"1931/1948"

DOI: 10.7251/TOP1703082T

Univ. spec. polit.;
alen.tahiri@uljppnm.hr

Apstrakt: U ovom radu autor komparativnom metodom analizira popise stanovništva iz 1931. i 1948. godine, provedene na području Hrvatske. Područje Savske banovine 1931. godine nalazilo se u sastavu Kraljevine Jugoslavije, a 1948. godine u sastavu Federativne Narodne Republike Jugoslavije tj. Narodne Republike Hrvatske. Popis stanovništva od 31. ožujka 1931. godine, pored pitanja o maternjem jeziku i vjeroispovijesti, imao je i pitanje o narodnosti (nacionalnosti). U skladu s time, popisivači su 1931. godine razlikovali „maternji jezik“ od „narodnosti“, a time su popisivane osobe dobile mogućnost deklarirati se prema nacionalnosti, bez obzira na svoj materinski jezik. Iz tablice 2 vidljivo je kako se većina romskog stanovništva u popisu stanovništva 1931. izjasnila kao pripadnici jugoslavenske nacionalne zajednice, u ukupnom broju od 12.486 ili 87,41% od ukupne romske populacije u Savskoj banovini, što pokazuje visok stupanj asimilacije u većinsku zajednicu. Popis stanovništva na području Federativne Narodne Republike Jugoslavije iz 1948. godine pokazao se kao neophodna potreba nakon oslobođenja, te je kao takav prvenstveno ima zadatak što brže prikupiti osnovne informacije o broju i sastavu stanovništva. Programom popisa bilo je predviđeno da se uvid u nacionalnu strukturu stanovništva Federativne Narodne Republike Jugoslavije dobije preko jednog jedinog pitanja „narodnosti“. Uspoređujući broj Roma iz popisa stanovništva 1931. i 1948. godine na području Savske banovine, vidljivo je kako je broj Roma na navedenom području smanjen za 14.160 ili 99,13%.

Ključne riječi: Kraljevina Jugoslavija; Federativna Narodna Republika Jugoslavija; popis stanovništva; Romi

Popisi stanovništva 1931. i 1948. godine na području Hrvatske

U vrijeme provođenja popisa stanovništva 1931. godine, Kraljevina Jugoslavija bila je upravno podijeljena na devet banovina s područjem Uprave gra-

da Beograda, a prostor današnje Hrvatske činili su dijelovi Savske, Primorske, Zetske i Drinske banovine. Popis stanovništva od 31. ožujka 1931. godine, pored pitanja o maternjem jeziku i vjeroispovijesti, imao je i pitanje o narodnosti. Ova tri pitanja su u popisnici bila jedna do drugog i izgledala ovako:

10. Veroispovest	
11. Narodnost (da li je jugoslavenske ili koje druge narodnosti):	
12. Maternji jezik:	

Izvor: *Definitivni rezultati popisa stanovništva od 31. marta 1931. godine*, knjiga II, Prisutno stanovništvo po veroispovesti (1938) Beograd: Državna štamparija

U uputama za popunjavanje popisnice navedeno je uz spomenuta pitanja slijedeće: „na pitanje 10 treba tačno označiti veroispovest svakoga lica, bez obzira na to da li je ona priznata ili nije. Na pitanje 11 i 12 upisuje se narodnost kojoj dotično lice pripada (jugoslavenska ili druga), ako narodnost nije jugoslavenska treba tačno naznačiti onu narodnost kojoj to lice pripada npr. nemačka, mađarska, turska itd.“¹ Iako je popis iz 1931. godine formalno predviđao upisivanje one nacije kojoj pojedinac pripada, nije mogao pružiti pravu sliku o nacionalnoj strukturi, jer su sve jugoslavenske nacionalnosti morale biti iskazane kao jedna cjelina, odnosno kao jedna nacija, „jugoslavenska“. U skladu s time, popisivači su 1931. godine razlikovali „maternji jezik“ od „narodnosti“, a time su popisivane osobe dobile mogućnost deklarirati se prema nacionalnosti, bez obzira na svoj materinski jezik. Baš su takvu mogućnost mnogi pripadnici romske manjine na području Savske banovine iskoristili.²

Popis stanovništva na području Federativne Narodne Republike Jugoslavije (FNRJ) iz 1948. godine pokazao se kao neophodna potreba nakon oslobođenja, ali za to su bile potrebne znatne pripreme. Kao takav, on je pr-

¹ *Konačni rezultati popisa stanovništva od 15. marta 1948. godine*, knjiga IX, Stanovništvo po narodnosti (1954), Beograd: Savezni statistički ured

² Danijel Vojak, *Romi u popisima stanovništva iz 1921. i 1931. na području Hrvatske*, Migracijske i etničke teme 20 (2004), br. 4: 457.

venstveno imao zadatak što brže prikupiti osnovne informacije o broju i sastavu stanovništva. Promjene u stanovništvu nastale u razdoblju od 17 godina od posljednjeg popisa stanovništva, posebno pod utjecajem Drugog svjetskog rata i narodne revolucije, nisu bile poznate, a nemoguće ih je bilo procijeniti uobičajenim statističkim metodama. Programom popisa bilo je predviđeno da se uvid u nacionalnu strukturu stanovništva Federativne Narodne Republike Jugoslavije dobije preko jednog jedinog pitanja „narodnosti“.

VI. Narodnost	6

Izvor: *Konačni rezultati popisa stanovništva od 15. marta 1948. godine*, knjiga IX, Stanovništvo po narodnosti (1954), Beograd: Savezni statistički ured, str. 3.

„Pitanje VI. Svako lice upisivaće koje je narodnosti npr. Srbin, Hrvat, Slovenac, Makedonac, Crnogorac, Mađar, Šiptar, Rumunj itd. Muslimani će staviti Srbin - musliman, Hrvat - musliman, neopredeljen - musliman.“³

Detaljnija upute se nisu davale, jer se smatralo kako su upute u popisnici sasvim dovoljne za prikupljanje pravovaljanih odgovora. Za prikupljane podataka o nacionalnoj strukturi u popisu je poslužio subjektivni kriterij. Pripadnost svakog stanovnika jednoj određenoj nacionalnosti zavisila je isključivo od iskaza po njegovom slobodnom uvjerenju, dok objektivne činjenice ili dokumenti nisu bili postavljeni kao uvjet. Iako odgovor na pitanje „narodnosti“ ne bi trebalo da predstavlja poteškoću, prema mišljenju kreatora provedbe popisa iz 1948. godine, ipak se događalo da prikupljeni odgovori nisu uvijek značili i stvaran odgovor na pitanje o „narodnosti“. Veliki broj Roma se u popisu stanovništva 1948. godine deklariralo kao pripadnici većinske zajednice u kojoj se nalaze, pa je tako na primjer bilo čitavih srezova u kojima su se „Cigani“ deklarirali kao Srbi.⁴

³ *Konačni rezultati popisa stanovništva od 15. marta 1948. godine*, knjiga IX, Stanovništvo po narodnosti (1954), Beograd: Savezni statistički ured.

⁴ Ibid.

Tablica 1: Nacionalni sastav stanovnika u Federativnoj Narodnoj Republici Jugoslaviji po narodnim republikama

NAROD- NOST	FNRJ	Narodna republika					
		Srbija	Hrvat- ska	Slovenija	Bosna i Herce- govina	Make- donija	Crna Gora
Ukupno	15.772.098	6.572.966	3.756.807	1.391.873	2.565.277	1.152.986	377.189
Srbi	6.547.117	4.823.730	543.795	7.048	1.136.116	29.721	6.707
Hrvati	3.784.353	169.864	2.975.399	16.069	614.123	2.090	6.808
Slovinci	1.415.432	20.998	38.734	1.350.149	4.338	729	484
Makedonci	810.126	17.917	1.387	366	675	789.648	133
Neoprede- ljeni musli- mani	808.921	17.315	1.077	179	788.403	1.560	387
Šiptari	750.431	532.011	635	216	755	197.389	19.425
Mađari	496.492	433.701	51.399	10.579	532	219	62
Crnogorci	425.703	74.860	2.871	521	3.094	2.348	342.009
Vlasi	102.953	93.440	1	-	1	9.511	-
Turci	97.954	1.914	13	5	80	95.940	2
Slovaci	83.626	73.140	10.097	82	274	29	4
Italijani	79.575	863	76.093	1.458	964	56	141
Cigani	72.736	52.181	405	46	442	19.500	162
Bugari	61.140	59.472	637	35	94	889	13
Nemci	55.337	41.460	10.114	1.824	1.174	360	375
Česi	39.015	6.760	28.991	1.063	1.978	130	93
Rusini - Ukrajinci	37.140	22.667	6.397	170	7.883	-	23
Rusi	20.069	13.329	3.210	796	1.316	1.141	277
Ostale i nepoznate narodnosti	19.883	9.214	4.779	1.196	2.964	1.649	81

Izvor: *Konačni rezultati popisa stanovništva od 15. marta 1948. godine*, knjiga IX, Stanovništvo po narodnosti (1954), Beograd: Savezni statistički ured.

Iz tabelarnog prikaza možemo uočiti kako se na području FNRJ popisom stanovništva iz 1948. godine, izjasnilo kao pripadnik romske nacionalnosti 72.736 Roma ili 0,46% od ukupnog broja stanovništva. Najveći broj Roma zabilježen je na području Narodne Republike Srbije - 57.181 ili 78,61 %, dok je taj broj znatno manji na području Narodne Republike Hrvatske - 405 ili 0,55% od ukupnog broja romskog stanovništva na području FNRJ. Zanimljiv podatak je da je na području Narodne Republike Hrvatske bilo popisano 743 Rumunja, iz kojeg možemo pretpostaviti kako se veliki broj Roma Bajaša deklarirao kao Rumunji, služeći se etničkom mimikrijom.⁵

Romi u popisu stanovništva 1931. i 1948. godine na području Savske banovine

Romi na području Hrvatske bili su manjinska zajednica koju su statističari u popisu stanovništva iz 1931. i 1948. godine svrstali u jednu od dvadesetak nacionalnosti na području Kraljevine Jugoslavije, odnosno Federativne Narodne Republike Jugoslavije. U popisima stanovništva iz 1931. i 1948. godine, određene su slijedeće nacionalnosti: Jugoslaveni, Srbi, Hrvati, Slovenci, Makedonci, Muslimani - neopredijeljeni, Arnauti, Šiptari, Mađari, Crnogorci, Vlasi, Turci, Slovaci, Talijani, Cigani, Rumunji, Bugari, Nijemci, Česi, Rusi Ukrajinci i Rusi, a uz te rubrike bile su rubrike za „ostale“ i „nepoznato“. Problem s kojima su se popisivači susretali prilikom popisivanja romskog stanovništva iz 1931. godine bio je njihov nomadski način života. Romске nomadske skupine tijekom zimskih mjeseci miruju, no nakon prestanka zime sele se na druga područja. Upravo zbog seljenja romskih nomadskih skupina u vrijeme provođenja popisa stanovništva (posebice onog iz kraja ožujka i početka travnja 1931) nameće se dvojba jesu li popisivači mogli sve Rome uspješno popisati.⁶

⁵ Romi Bajaši - etnička skupina unutar romske zajednice koja govori ljmba d'bjaš, arhaičan dijalekt rumunjskog jezika. Pojam etnička mimikrija označava pojavu kod koje se pripadnici neke manjine izbjegavaju izjašnjavati kao dio te manjine, odnosno izjašnjavaju se kao pripadnici većinskog naroda iz čisto pragmatičnog razloga.

⁶ Danijel Vojak, *Romi u popisima stanovništva iz 1921. i 1931. na području Hrvatske*, Migracijske i etničke teme 20 (2004), br. 4: 457.

Tablica 2: Narodnosno opredjeljenje romskog stanovništva u Savskoj banovini prema popisu stanovništva iz 1931.

Kotarevi, gradovi	Ciganska	Jugoslovenska	Mađarska	Rumunjska	Ostali	Ukupno
Kotar Bjelovar	61	446	1	69		577
Grad Bjelovar		36				36
Kotar Brinje		25				25
Kotar Brod	49	160				209
Grad Brod		6				6
Kotar Čabar		4				4
Kotar Čakovec		163				163
Kotar Čazma		116				116
Kotar Daruvar	5	126				131
Kotar Delnice		108				108
Kotar Donji Miholjac		556				556
Kotar Dugo Selo	30	8				38
Kotar Đakovo	16	818				834
Kotar Đurđevac	33	473	1			507
Kotar Garešnica		216		185		401
Kotar Glina		244				244
Kotar Gospić		34				34
Kotar Gračac		15				15

Kotar Grubišno Polje		135				135
Kotar Ivanec		57				57
Kotar Jastrebarsko		126				126
Kotar Karlovac		121				121
Kotar Kastav	12					12
Kotar Koprivnica		503	13			516
Grad Koprivnica		2				2
Kotar Križevci	19	230				249
Grad Križevci		42				42
Kotar Kutina		24				24
Kotar Ludbreg		130				130
Kotar Našice	92	377			1	470
Kotar Nova Gradiška	9	86				95
Kotar Novi Marof		25				25
Kotar Novska		14				14
Kotar Ogulin		163				163
Kotar Osijek	160	284				444
Grad Osijek	3	4				7
Kotar Otočac	9	34				43

Kotar Pakrac		38		1		39
Kotar Petrinja		127				127
Kotar Pisarovina	15	205				220
Kotar Požega		88				88
Kotar Pregrada		17				17
Kotar Prelog		64			6	70
Kotar Samobor	50	37				87
Kotar Sisak		47				47
Kotar Slatina	48	668		86	2	804
Kotar Slunj		3				3
Kotar Stubica		62				62
Kotar Sv. Ivan Zelina		88				88
Kotar Udbina	1	2				3
Kotar Valpovo	36	668	4	1		709
Kotar Varaždin		117				117
Grad Varaždin		5				5
Kotar Velika Gorica	30	423				453
Kotar Vinkovci	100	487				587
Grad Vinkovci		10				10
Kotar Virovitica	101	187		9		297

Grad Virovitica		87				87
Kotar Vojnić	61	122				183
Kotar Vrbovsko	1	105				106
Kotar Vrginmost		279				279
Kotar Vukovar	164	605				769
Grad Vukovar		1				1
Kotar Zagreb	2	553				555
Grad Zagreb		55	1			56
Kotar Zlatar		7				7
Kotar Županja	229	976				1287
UKUPNO	1.336	12.486	20	351	91	14.284

Izvor: Danijel Vojak, *Romi u popisima stanovništva iz 1921. i 1931. na području Hrvatske*, Migracijske i etničke teme 20 (2004), 4: 468

Iz tablice 2 vidljivo je kako se većina romskog stanovništva izjasnila kao pripadnici jugoslavenske narodnosne zajednice, u ukupnom broju od 12.486 ili 87,41% od ukupne romske populacije u Savskoj banovini. Također, iz tabelarnog pregleda možemo uočiti kako se 99% romskog stanovništva koje je živjelo na području gradova izjasnilo kao pripadnici jugoslavenske narodnosti, dok se na ruralnim područjima romsko stanovništvo u većem broju izjasnilo kao pripadnici „ciganske narodnosti“. Iz podataka uočavamo veći stupanj asimilacije romskog stanovništva na području gradova, vjerojatno jer su na tim područjima mehanizmi utjecaja većinske (jugoslavenske) vlasti izraženiji.⁷

Jedan od uzroka teškog položaja romske manjine na prostoru Savske banovine jest to što je više od 90% njihove populacije bilo potpuno nepis-

⁷ Danijel Vojak, *Romi u popisima stanovništva iz 1921. i 1931. na području Hrvatske*, Migracijske i etničke teme 20 (2004), 4: 466.

meno, što je u velikoj mjeri onemogućavalo njihovu kulturnu i gospodarsku integraciju u hrvatsko društvo.⁸

Drugi problem s kojim su se popisivači susretali prilikom popisivanja romskog stanovništva iz 1948. godine bila je činjenica da se spomenuti popis stanovništva proveo nepune tri godine nakon završetka Drugog svjetskog rata, u kojem su Romi bili izloženi rasističkim zakonima, progonu i genocidu, te možemo pretpostaviti kako se mali broj preživjelih Roma nije deklarirao kao pripadnici romske nacije, zbog trauma iz nedavne prošlosti.

Tablica 3: Broj Roma po kotarevima i gradovima na području Savske banovine prema popisima stanovništva iz 1931. i 1948. godine

Kotarevi, gradovi	1931.	1948.	Kotarevi, gradovi	1931.	1948.
Kotar Bjelovar	577	9	Kotar Otočac	43	-
Grad Bjelovar	36	-	Kotar Pakrac	39	-
Kotar Brinje	25	-	Kotar Petrinja	127	3
Kotar Brod	209	-	Kotar Pizarovina	435	
Grad Brod	6	1	Kotar Požega	88	-
Kotar Čabar	4		Kotar Pregrada	17	-
Kotar Čakovec	163	1	Kotar Prelog	70	-
Kotar Čazma	116	3	Kotar Samobor	87	-
Kotar Daruvar	131	11	Kotar Sisak	47	-
Kotar Delnice	108	3	Kotar Slatina	804	-
Kotar Donji Miholjac	556	-	Kotar Slunj	3	-
Kotar Dugo Selo	38	-	Kotar Stubica	62	

⁸ Ibid. 466.

Kotar Đakovo	834	21	Kotar Sv. Ivan Zelina	88	-
Kotar Đurđevac	507	-	Kotar Udbina	3	
Kotar Garešnica	401	23	Kotar Valpovo	709	-
Kotar Glina	244	2	Kotar Varaždin	117	1
Kotar Gospić	34	-	Grad Varaždin	5	-
Kotar Karlovac	537	3	Kotar Velika Gorica	453	-
Grad Karlovac	121	-	Kotar Vinkovci	611	2
Kotar Kastav	12		Grad Vinkovci	10	-
Kotar Koprivnica	516	12	Kotar Virovitica	297	-
Grad Koprivnica	2	-	Grad Virovitica	87	-
Kotar Križevci	249	-	Kotar Vojnić	88	-
Grad Križevci	42	-	Kotar Vrbovsko	106	
Kotar Kutina	24	-	Kotar Vrginmost	64	10
Kotar Ludbreg	130	-	Kotar Vukovar	745	-
Kotar Našice	470	-	Grad Vukovar	1	-
Kotar Nova Gradiška	95	-	Kotar Zagreb	555	3
Kotar Novi Marof	25		Grad Zagreb	56	-
Kotar Novska	14	-	Kotar Zlatar	7	-
Kotar Ogulin	163	4	Kotar Županja	1.287	-
Kotar Osijek	444	4	UKUPNO	14.284	124
Grad Osijek	7	3			

Izvor: Danijel Vojak, *Romi u popisima stanovništva iz 1921. i 1931. na području Hrvatske.*, Migracijske i etničke teme 20 (2004), 4: 447–476. *Konačni rezultati popisa stanovništva od 15. marta 1948. godine*, knjiga IX, Stanovništvo po narodnosti (1954), Beograd: Savezni statistički ured.

Zaključak

Na području Savske banovine prema popisu stanovništva iz 1931. godine ukupno je bilo 14.284 Roma, koji su u najvećem broju bili naseljeni u kotarevima Županja (1.287), Đakovo (834), Slatina (804), Vukovar (745), Valpovo (709), Bjelovar (577), Zagreb (555), Karlovac (537) i Đurđevac (507). Na području spomenutih kotareva živjelo je oko 45,9% romske populacije. Možemo uočiti kako se 99% romskog stanovništva, koje je živjelo na području gradova, izjasnilo kao pripadnici jugoslavenske nacionalnosti, dok se na ruralnim područjima romsko stanovništvo u većem broju izjasnilo kao pripadnici „ciganske nacionalnosti“. Iz podataka uočavamo veći stupanj asimilacije romskog stanovništva na području gradova, vjerojatno jer su na tim područjima mehanizmi utjecaja većinske (jugoslavenske) vlasti izraženiji. Prema rezultatima popisa stanovništva iz 1948. godine, Roma je na području Savske banovine bilo ukupno 124, dok je na području cijele Narodne Republike Hrvatske broj Roma bio 405. Najveći broj Roma u poslijeratnoj Narodnoj Republici Hrvatskoj živio je u Kotaru Beli Manastir (254 Roma), koji je bio u periodu 1929–1941. godine u sastavu Dunavske banovine. Uspoređujući broj Roma iz popisa stanovništva 1931. i 1948. godine na području Savske banovine, vidljivo je kako je broj Roma na navedenom području smanjen za 14.160 ili 99,13%. Jedan od uzroka ogromnog smanjenja broja Roma na analiziranom području jeste posljedica Drugog svjetskog rata, u kojem su Romi bili izloženi rasističkim zakonima, progonu i genocidu, te možemo pretpostaviti kako se mali broj preživjelih Roma nije deklarirao kao pripadnici romske nacije, zbog trauma iz nedavne prošlosti, služeći se etničkom mimikrijom. Visokim stupnjem etničke mimikrije i asimilacijom dijela romske zajednice u Republici Hrvatskoj autor će se baviti u budućim radovima.

Literatura

Jasna Crkvenčić Bojić, ur., *Narodnosni i vjerski sastav stanovništva Hrvatske 1880. – 1991. po naseljima*. Zagreb, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, 1998.

- Definitivni rezultati popisa stanovništva od 31. marta 1931. godine*, knjiga II, Prisutno stanovništvo po veroispovesti (1938) Beograd: Državna štamparija
- Konačni rezultati popisa stanovništva od 15. marta 1948. godine*, knjiga V, Stanovništvo po pismenosti (1955), Beograd: Savezni statistički ured.
- Konačni rezultati popisa stanovništva od 15. marta 1948. godine*, knjiga IX, Stanovništvo po narodnosti (1954), Beograd: Savezni statistički ured.
- Danijel Vojak, *U predvečerja rata: Romi u Hrvatskoj 1918-1941*. Zagreb: Romsko nacionalno vijeće, Udruga za promicanje obrazovanja Roma u Republici Hrvatskoj „Kali Sara“, 2013.
- Danijel Vojak, *Romi u popisima stanovništva iz 1921. i 1931. na području Hrvatske*, Migracijske i etničke teme 20 (2004), br. 4: 447-476

Alen Tahiri

Roma in the County of Sava according to 1931 and 1948 censuses

Summary: In this paper the author comparatively analyzes the Yugoslav censuses of 1931 and 1948 as they were conducted on the territory of Croatia. The area of what used to be the County of Sava in 1931 was a part of the Kingdom of Yugoslavia, and that territory in 1948 was a part of the People's Republic of Croatia, itself a part of the Federative People's Republic of Yugoslavia. The census conducted on 31 March 1931 made a distinction between a "maternal language", religion, and "nationality" (i.e. ethnicity). It is clearly demonstrated by the table 2 that the majority of the Roma population in 1931 declared themselves as members of the Yugoslav nationality, 12.486 in total, which equaled 87,41% of the whole Roma population in the County of Sava. This means that the Roma population was highly integrated into the constituent majority. The census of 1948 was conducted in great need for information on the post-war Yugoslav population. The form contained a question on "nationality" to determine the current ethnic composition of the country. Comparing the two censuses, it is now clear that the number of Roma on the territory of what used to be the County of Sava was decreased by 14.160, or 99,13%.